

TÜRKÇE ÖĞRETMENİ ADAYLARININ SÖZLÜ İLETİŞİM BECERİLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Sedat MADEN (*)

Özet: Bu çalışmanın amacı, Türkçe öğretmeni adaylarının sözlü iletişim yeterlik düzeylerinin cinsiyet ve sınıf değişkenlerine göre değerlendirmektir. Çalışmanın örneklemini, Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümünde öğrenim gören 43 2.sınıf öğrencisi ile 51 4. sınıf öğrencisi oluşturmuştur.

Çalışmanın verilerini toplamak amacıyla araştırmacı tarafından “Sözlü İletişim Yeterlikleri Gözlem Formu (SİYGF)” geliştirilmiştir. Formun geçerliliği alan uzmanlarının görüşleriyle sağlanmış; güvenilirlik katsayısı pilot uygulama sonucunda (Cronbach Alpha) 0.83 olarak bulunmuştur.

Araştırma sonunda; Türkçe öğretmeni adaylarının sözlü iletişim becerilerine Kısmen ($X=1.80-1.86$) düzeyinde sahip oldukları, cinsiyet ve sınıf değişkenlerinin sözlü iletişim becerileri üzerinde anlamlı farklılık oluşturduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türkçe Öğretimi, Türkçe Öğretmeni Adayı, İletişim, Sözlü İletişim.

A Study on Preservice Turkish Teachers' Verbal Communication Skills

Abstract: Purpose of this study is to evaluate the preservice Turkish teachers' verbal communication skills with regard to variables of gender and class level. Study's sample consist of 43 student in 2nd class and 51 student in 4th class in Ataturk University Kazım Karabekir Education Faculty Turkish Education Department.

“Verbal Communication Efficiency Observation Form” has developed for collecting the data by researcher. Survey's validity is provided with field specialists' views, and the survey's reliability coefficient has found 0.83 after pilot implementation.

Results of the study can be summarized as follow: Preservice Turkish teachers have a verbal communication skill in “partly ($X=1.80-1.86$)” level, and gender and class level is meaningful variables for verbal communication skill.

Key Words: Turkish teaching, Turkish Teacher Candidate, Communication, Verbal communication.

(*) Dr., Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü.
(e-posta: sedd52@gmail.com)

Giriş

İnsan, sosyal yaşam alanına dil becerileri aracılığıyla bağlanır. Duygu, düşünce ve hayallerini, dilin kullanımıyla ortaya çıkan yazılı ve sözlü araçlarla diğer insanlarla paylaşır. Bu paylaşım insanlar arasında iletişimi zorunlu kılar. İletişim farklı araç-gereç ve şekillerde gerçekleşebilir. Önemli olan anlatılmak istenenin hedefe ulaşmasıdır. İnsanın çevresinden gelen ifadeleri anlamlandırması ve çevresine duygu, düşüncelerini anlatması iletişim sürecini oluşturur.

İletişim, bireyin kendinde meydana gelen dengesizlik durumunu düzeltmek için, gereksinimini kodlaması ve dışarıya ileti vermesi ile başlayan bir süreçtir (Gordon, 1993). İletişim sürecinde etkili olan beş ana unsur bulunmaktadır: “Kaynak, Mesaj, Kanal, Alıcı ve Dönüt” (Demirel, 2001: 14). Bu yapıyı öğretim ortamı için tasarladığımızda öğretmenin kaynağı, öğrencilerin alıcısı, öğretmenin öğrenciyle paylaşmak istediği düşüncüyü, duygu ve becerilerin yer aldığı içeriğin mesajı; öğretim araç ve yöntemlerinin kanalı; öğrenci tepkilerinin ise dönütü yansıttığını görürüz (Ergin ve Birol, 2000: 31).

İletişim iki yönlü bir süreçtir. Sadece mesaj alma veya sadece mesaj verme, iletişim için yeterli değildir. Eğer iki kişiden biri sürekli olarak konuşuyor diğeri sürekli olarak dinliyorsa aralarında bir iletişim vardır. Fakat burada konuşan açısından sözlü iletişim, dinleyen açısından sözsüz iletişim vardır. Eğer bunlar birbirlerini görmüyorlarsa konuşanla dinleyen arasında iletişim değil bir iletim vardır. Bu durumda mesaj iletilmekte fakat mesajın karşılığı alınmamaktadır. Bu iki kişi arasında bir mesaj alış veriş söz konusu değildir. İletişimin olabilmesi için kaynak birimin gönderdiği mesaja karşılık, hedef birimin cevap niteliği taşıyan bir mesajla karşılık vermesi gerekir (Kızılluk, 2001).

İletişimin sağlıklı olabilmesi için alıcı ve kaynağın birbirine güven duyması gerekir. Ayrıca bireylerin benimseyip kullanmaları gereken bazı ilkeler vardır. Bu ilkeler şöyle sıralanabilir:

- Her bireyin kendine özgü özellikleri ile değerli olduğuna inanması
- Karşısındaki bireyi koşulsuz kabul etmesi
- Her bireyi kendi problemini kendisini çözebilme gücüne inanması
- Kendisini olduğu gibi gösterebilmesi
- Duygu düşünce ve davranışlarının tutarlı olması
- Kendisini karşısındakinin yerine koyup onun sorunlarına onun gibi bakabilmesi, onun hissettiklerini yaşayabilmesidir (Cüceloğlu, 2002).

İnsan yaşamının her anında gerekli olan iletişim kurma ihtiyacı, insanın sosyalleşebilmesi, çağın ve toplumun şartlarına uygun olarak yetişebilmesi için çok önemlidir. Bu nedenle eğitimin her kademesinde etkili iletişim becerilerine önem verilmelidir. Öğretim sürecinde etkili iletişim becerileri kazanamayan bireyler daha sonraki yaşamlarında da bu becerileri tam olarak öğrenip kullanamazlar. Bu nedenle

öğretim müfredatlarının düzenlenmesinde, materyallerin seçiminde, örgün ve yaygın eğitim alanlarında ve en önemlisi de öğretmenlerin yetiştirilmesinde etkili iletişim kurma becerilerinin geliştirilmesine özen gösterilmelidir.

İletişim sürecinde kaynak ve alıcının mesajı anlamlandırmasında oluşan ortak yaşantı alanlarının öğretim sürecinde olabildiğince geniş tutulması gereklidir. Mesajı iletme görevini üstlenen kaynağa, yani öğretim ortamında öğretmene önemli sorumlulukların düştüğünü, öğretmenin iletişim sürecinde ortak yaşantı alanlarını olabildiğince geniş tutabilmek için alıcıların özelliklerini iyi tanımak ve çok sayıda kanal kullanarak ortamı zenginleştirmesi etkili iletişimin gerçekleşmesini sağlar (Demirel, Seferoğlu ve Yağcı, 2001). Öğretim sürecinde, öğretmen ile öğrenci arasında bilgi kaybının ve anlam farklılığının oluşması öğrenciden, öğretmenden, öğretim sürecinin içeriğinden, öğretmen-öğrenci iletişiminden kaynaklanabilir. Bu kaybın önlenmesi için özellikle öğretmenlerin ve öğrencilerin etkili iletişim niteliklerine sahip olması gerekir (Kızılloluk, 2001).

İnsan çevresiyle yazılı, sözlü, beden dili ve çeşitli sembollerle iletişime geçer. Bu iletişim şekilleri kişilere, içeriğe ve ortama göre değişebilir. İnsanın günlük yaşamında en çok kullandığı iletişim şekli sözlü iletişim yani konuşmadır. Bu nedenle bu iletişim becerisinin ve anlatım biçiminin eğitim-öğretim sürecinde bireye kazandırılması büyük önem taşır. Günlük hayatta iletişim becerileri ne kadar önemliyse eğitim sürecinde de etkili iletişim kurma o kadar önemlidir. Eğitim hedeflerine ulaşmada öğretmen-öğrenci iletişiminin büyük bir payı vardır. Temelde etkili öğretmenler iyi birer uzman oldukları kadar mükemmel birer iletişimci de olmalıdırlar. Öğretmenler bu becerilerini problem çözmeyi kolaylaştırmada demokratik kararların alınmasında ve çatışmaların çözümünde kullanmalıdırlar (Güçlü, 1998). Öğrencinin dersi sevmesi, çalışma alışkanlığı kazanması öğretmen-öğrenci iletişimi ile doğru orantılıdır (Güçlü, 2001: 150).

Sözlü iletişim, konuşarak gerçekleştirdiğimiz iletişimdir. İki kişinin karşılıklı konuşmasında olduğu gibi doğrudan ya da telefon görüşmelerinde olduğu gibi uzaktan ve dolaylı olabilir (Sillars, 1997: 11). Sözlü anlatım becerisi, kişiye eğitim öncesinde yakın çevresinden ve daha sonra ana dili öğretimi yoluyla kazandırılır. Özellikle ana dili eğitimi konuşma/sözlü iletişim biçiminin etkili bir şekilde kullanılabilmesinde beceri ve yerleşik alışkanlık düzeyinde bir öğretim sunmalıdır.

Bireylerin eğitimleri sırasında her türlü öğrenmeyi gerçekleştirebilmeleri, büyük ölçüde sözlü iletişim becerilerini etkili kullanmalarına bağlıdır. Sözlü iletişim becerisi gelişmiş bir öğrenci, soru soran, düşünen, düşündüren ve etkin olan öğrencidir. Duygu ve düşüncelerini doğru, anlaşılır ve etkili bir biçimde anlatamamak, bir bakıma düşünmemek, sonuç olarak sınıfın etkinliğine karışmamak, özetle; öğrenememek demektir (Kavcar vd., 2004: 59). Öğrenci merkezli eğitim programlarının uygulanmaya başladığı günümüzde sınıf içi ve sınıf dışı öğrenmelerde öğrencilerin sözlü iletişim becerileri daha da önem kazanmaktadır (Saraç, 2006).

Sözlü iletişim, bireyin kendini tanıması ve toplum içinde yer edinmesinde ya da kendini kabul ettirmesinde etkili olan bir araçtır. Her birey ister istemez bütün yaşam faaliyetlerinin öncesinde veya sonrasında diğer bireylerle sözlü iletişim kurar. Sever (1998: 54)'e göre demokratik bir toplumda toplumsal yaşama etkin bir biçimde katılma,

bireylerin iletişim becerilerini yeterince edinmiş olmalarını gerektirmektedir. Çünkü demokratik bir toplum her şeyden önce duygu, düşünce, izlenim ve tasarımlarını doğru ve eksiksiz aktarabilen, iletilenleri de doğru anlayabilen; sorunlarını iletişim becerilerini kullanarak çözmeyi alışkanlık hâline getirmiş bireylere gereksinim duyar. İletişim becerileri gelişmemiş ise sorunların çözümünde iletişimin yerine kaba güç ve çatışmanın yeğlenmesi kaçınılmazdır. Sözlü iletişim yeterliklerinin etkili bir şekilde kullanımının kazandırılmasında dinleme becerisinin kazanılmış olması da çok önemlidir. Sözlü iletişimde mesajın hedefe ulaşması için dinleme eyleminin de gerçekleşmesi şarttır. Bu nedenle anlatım becerileri(konuşma-yazma) anlama becerileri(okuma-dinleme)nden ayrı bir anlayışla öğretilemez.

Ana dili Türkçe öğretiminde tüm bu gerekçelerden dolayı, sözlü iletişim yeterliklerini kazandırmaya önem verilmeli, müfredat, ders süreci, materyal ve öğretmen yetiştirmede bu gerekliliğe uygun bir eğitim hazırlanmalıdır. Bu nedenle Türkçe öğretmeni yetiştirmede de öğretmen adaylarına sözlü iletişim becerileri kazandırmak amacıyla dersler ve uygulamalı çalışmalar yapılmalıdır.

Çalışmada Türkçe öğretmeni adaylarının sözlü iletişim yeterlik düzeylerinin cinsiyete ve sınıf değişkenlerine göre değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Türkçe öğretmeni adaylarının sözlü iletişim yeterliklerine yönelik bulgular, (2. sınıflar için) *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı* dersinde yaptıkları ders sunumları ve (4. sınıflar için) *Öğretmenlik Uygulaması* dersi kapsamında gittikleri okullarda öğrencilere yönelik yaptıkları sözlü iletişim faaliyetlerinin gözlenmesi ile toplanmıştır.

Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme ile verilerin toplanması ve değerlendirilmesi süreci hakkında bilgi verilmiştir.

Araştırmanın Modeli

Bu çalışma, betimsel nitelikte tarama yöntemiyle yapılmış bir saha araştırmasıdır. Bu model, geçmişte veya hâlen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Araştırmaya konu olan kişi, olay, olgu, durum veya nesne kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya, betimlenmeye çalışılır (Karasar, 2006: 77).

Evren ve Örneklem

Çalışmanın evrenini Türkçe Eğitimi Bölümlerinde öğrenim gören öğrenciler oluştururken, çalışmanın örnekleme Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümünde öğrenim gören 43 2. sınıf öğrencisi ile 51 4. sınıf öğrencisi oluşturmuştur. Araştırma örnekleminde bulunan Türkçe öğretmeni adaylarının 55'i erkek, 39 kız öğrencilerden, öğretim şekli ayrımı yapılmadan (I.-II. Öğretim) seçilmiştir.

Verilerin Toplanması ve Değerlendirilmesi

Türkçe öğretmeni adaylarının sözlü iletişim yeterliklerini belirleyebilmek amacıyla araştırmacı tarafından ilgili literatür taranarak “Sözlü İletişim Yeterlikleri Gözlem Formu(SİYGF)” geliştirilmiştir. SİYGF, araştırmacı tarafından konu alanıyla ilgili önceki çalışmalar taranarak 24 madde halinde hazırlanmıştır. Form maddelerinin kapsam geçerliği için Türkçe Eğitimi akademisyenlerinin ayrıca Türkçe öğretmenlerinin görüşüne başvurulmuştur. Alınan görüşler neticesinde bazı maddeler (3 madde) elenmiştir. Sözlü İletişim Yeterlikleri Gözlem Formu’ nun güvenilirliğini tespit etmek için pilot bir uygulama yapılmıştır. Gözlem formu, farklı iki gözlemci tarafından aynı seviyedeki öğrenciler üzerinde uygulanmış, korelasyon analizi sonucunda uygulama verileri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r=0,545$, $p<0,01$). Ayrıca yapılan güvenilirlik çalışması sonucunda 1 madde formdan çıkartılmış ve elde edilen verilerden formun güvenilirlik *Cronbach α katsayısının*: 0.83 olduğu tespit edilmiştir. 20 maddelik gözlem formunun 11 maddesi iletişim faaliyetleri için gerekli olan fiziki özellikleri diğer 9 maddesi ise bilişsel süreçlerle davranışa dönüşen yeterlikleri belirlemeye yönelik olarak iki alt boyuta ayrılmıştır(Fiziki-Bilişsel Boyut).

Bu sonuçlardan hareketle ölçme aracının geçerli ve güvenilir olduğu ve uygulama geçerliliğine sahip olduğu belirlenmiştir. Gözlem Formu, her bir maddeye **Evete[3]**, **Bazen[2]**, **Hayır[1]** değeri verilecek şekilde puanlanmıştır.

Gözlem Formu, 2. sınıf öğrencileri *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı* dersinde yapılan öğrenci sunumlarında ve 4. sınıf öğrencileri ise *Öğretmenlik Uygulamalarında* araştırmacı tarafından gözlenerek uygulanmıştır. SİYGF elde edilen veriler, genel ortalamalara, cinsiyet ve sınıf değişkenine göre analiz edilerek değerlendirilmiştir. Elde edilen veriler, SPSS 11.5 programı kullanılarak analiz edilmiştir.

Bulgu ve Yorumlar

Bu bölümde araştırmada Türkçe öğretmeni adaylarının sözlü iletişim becerilerine yönelik elde edilen verilerle ilgili istatistiki analizler, bulgular ve yorumlarına yer verilmiştir.

A- Türkçe Öğretmeni Adaylarının Sözlü İletişim Yeterliklerine Yönelik Genel Ortalamalar

	Yeterlik Maddeleri	n	X	Standart Sapma
Fiziki Boyut	1. Sesleri doğru boğumlayıp yutmadan çıkartabilir.	94	1,691	,688
	2. Heyecanlanmadan düzenli soluk alıp verir.	94	1,308	,464
	3. Vurgu ve tonlamaları doğru ve yerinde yapabilir.	94	1,851	,903
	4. Sözcükleri doğru ve anlaşılır biçimde söyler.	94	2,000	,927
	5. Konuşurken ifadelerinde duygu yoğunluğunu hissettirir.	94	2,702	,482

6. Konuşmanın akışını bozacak duraksamalar yapmaz.	94	1,489	,617
7. Konuşurken söz, jest ve mimik uyumunu sağlar.	94	1,861	,887
8. Konuşurken dikkati dağıtacak sesler çıkarmaz.	94	1,244	,432
9. İşitilebilecek bir ses ile konuşur.	94	1,351	,581
10. Beden dilini etkili biçimde kullanır.	94	2,404	,692
11. Karşısındaki kişi ile göz teması kurar.	94	1,936	,865
Toplam		1,80	

Sözlü iletişim yeterlikleri fiziki boyutu açısından Türkçe öğretmeni adaylarının “Sesleri doğru boğumlayıp yutmadan çıkartabilir.” yeterliği için X=1,691; “Heyecanlanmadan düzenli soluk alıp verir.” yeterliği için X=1,308; “Vurgu ve tonlamaları doğru ve yerinde yapabilir.” yeterliği için X=1,851; “Sözcükleri doğru ve anlaşılır biçimde söyler.” yeterliği için X=2,000; “Konuşurken ifadelerinde duygu yoğunluğunu hissettirir.” yeterliği için X=2,702; “Konuşmanın akışını bozacak duraksamalar yapmaz.” yeterliği için X=1,489; “Konuşurken söz, jest ve mimik uyumunu sağlar.” yeterliği için X=1,861; “Konuşurken dikkati dağıtacak sesler çıkarmaz.” yeterliği için X=1,244; “İşitilebilecek bir ses ile konuşur.” yeterliği için X=1,351; “Beden dilini etkili biçimde kullanır.” yeterliği için X=2, 204; “Karşısındaki kişi ile göz teması kurar.” yeterliği için X=1,936 oranında bir sözlü iletişim yeterliğine sahip oldukları belirlenmiştir. Buna ek olarak sözlü iletişim yeterlikleri fiziki boyutuna yönelik genel ortalamalarının X= 1,80 olduğu görülmüştür.

	Yeterlik Maddeleri	n	X	Standart Sapma
Bilişsel Boyut	12. Cümleleri ana düşünceden sapmadan tamamlar.	94	1,329	,536
	13. Konuşurken cümleler arasındaki geçişi sağlar.	94	2,574	,518
	14. Cümlelerinde çelişkili ifadeler kullanmaz.	94	1,361	,525
	15. Yabancı sözcükleri kullanmamaya özen gösterir.	94	1,797	,862
	16. Gereksiz sözcükleri kullanmaz.	94	1,298	,504
	17. Konuşurken tekrara düşmez.	94	2,595	,535
	18. Yöresel şive ve ağız özelliklerine ayrıca argo unsurlarına konuşmasında yer vermez.	94	1,808	,765
	19. İletişim sürecinde gereksiz ayrıntılara girmez.	94	2,593	,514
	20. Konuşmasını örneklerle destekler.	94	1,276	,449
	Toplam		1,86	

Sözlü iletişim yeterlikleri bilişsel boyutu açısından Türkçe öğretmeni adaylarının “Cümleleri ana düşünceden sapmadan tamamlar.” yeterliği için $X=1,329$; “Konuşurken cümleler arasındaki geçişi sağlar.” yeterliği için $X=2,574$; “Cümlelerinde çelişkili ifadeler kullanmaz.” yeterliği için $X=1,361$; “Yabancı sözcükleri kullanmamaya özen gösterir.” yeterliği için $X=1,797$; “Gereksiz sözcükleri kullanmaz.” yeterliği için $X=1,298$; “Konuşurken tekrara düşmez.” yeterliği için $X=2,595$; “Yöresel şive ve ağız özelliklerine ayrıca argo unsurlarına konuşmasında yer vermez.” yeterliği için $X=1,808$; “İletişim sürecinde gereksiz ayrıntılara girmez.” yeterliği için $X=2,593$ “Konuşmasını örneklerle destekler.” yeterliği için $X=1,276$ oranında bir sözlü iletişim yeterliğine sahip oldukları belirlenmiştir. Buna ek olarak Türkçe öğretmeni adaylarının sözlü iletişim yeterlikleri bilişsel boyutuna yönelik genel ortalamalarının $X=1,86$ olduğu görülmüştür.

Türkçe öğretmeni adaylarının sözlü iletişim yeterlikleri, alt boyutları, için ulaşılan genel değerlerin ortalamasının üstünde birbirine yakın düzey olduğunu göstermektedir. Bu sonuçlardan hareketle Türkçe öğretmeni adaylarının dil becerileri kazandırmada ve meslek hayatlarındaki ilişkilerinde sağlıklı iletişim kurabilecekleri söylenebilir.

B- Türkçe Öğretmeni Adaylarının Sözlü İletişim Yeterliklerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Değerlendirilmesi

Cinsiyet	n	X	Standart Sapma	t	P*
Erkek	55	1,735	,292	3,503	0,001
Kadın	39	1,948	,288		

* p. 0,05

Türkçe öğretmeni adaylarının sözlü iletişim yeterlikleri cinsiyet değişkenine göre değerlendirildiğinde kız öğretmen adaylarının $X=1,948$, erkek öğretmen adaylarının $X=1,735$ oranında yeterliğe sahip oldukları belirlenmiştir. Elde edilen bulgular, Türkçe öğretmeni adaylarının sözlü iletişim yeterliklerinde cinsiyet değişkenine göre kız öğretmen adayları lehine anlamlı bir farklılık olduğunu göstermektedir ($t: 3,503$; $p<0,05$). Kız öğretmen adayların erkeklere göre daha iyi iletişim kurma becerisine sahip olmasında cinsiyet, sosyal- kültürel yapının da etkisi bulunmaktadır. Bayanların erkeklere göre iletişim becerilerini daha iyi algılamaları sosyalleşme sürecinde yaşadıkları deneyimlere bağlanmıştır (Korkut, 1997). Sosyalleşme sürecinde bayan ve erkekler farklı davranışlar yapma konusunda desteklenmektedir (Kılıcıgil vd., 2009). Bu farklılıklar iletişim sürecinde de kendini hissettirmektedir.

C- Türkçe Öğretmeni Adaylarının Sözlü İletişim Yeterliklerinin Sınıf Değişkenine Göre Değerlendirilmesi

Cinsiyet	n	X	Standart Sapma	t	P
2. Sınıf	43	1,610	,217	8,784	0,000
4. Sınıf	51	2,012	,224		

Türkçe öğretmeni adaylarının sözlü iletişim yeterlikleri sınıf değişkenine göre değerlendirildiğinde 2. sınıfta okuyan öğretmen adaylarının $X=1,610$, son sınıfta okuyan öğretmen adaylarının $X=2,012$ oranında bir yeterliğe sahip oldukları belirlenmiştir. Elde edilen bulgular, Türkçe öğretmeni adaylarının sözlü iletişim yeterliklerinde sınıf değişkenine göre son sınıfta okuyan öğretmen adayları lehine anlamlı bir farklılık olduğunu göstermektedir ($t: 8,784; p<0,05$).

Bulgular ışığında Türkçe Eğitimi Bölümü'nde okutulan 1. sınıf dersleri arasında Sözlü Anlatım I-II, 2. sınıf dersleri arasında Etkili İletişim, 3. sınıf dersleri arasında Anlatma Teknikleri: Konuşma Eğitimi bulunmaktadır. 4. sınıfa gelen Türkçe öğretmeni adayları bu dersin dışında anlama ve anlatım becerilerini geliştirmeyi amaçlayan bazı dersler almıştır. Ancak ulaşılan bulgular alınan lisans derslerinden ziyade öğretmen adaylarının sözlü iletişim yeterliklerinin 4. sınıfa kadar alınan derslerin yanında *Okul Deneyimi* ve *Öğretmenlik Uygulaması* ders uygulamalarının daha etkili olduğunu göstermektedir. Bu sonuçlar, öğretmenlerin iletişim yeterliklerinin daha çok uygulama alanında geliştiğini ve öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği yeterliklerin edinilmesinin uygulamalı eğitim koşuluna bağlı olduğunu göstermektedir. Türkçe Eğitimi Bölümü lisans programı incelediğinde 1. ve 2. sınıfta öğretmen adayları daha çok alan bilgisine ve her dönem bir tane olmak üzere meslek bilgisine yönelik dersler okurken 3. ve 4. sınıflarda bu oran daha çok alan eğitimine yönelik derslere kayar. Bu ders dağılımının ürününü öğretmen adayı ancak son sınıfta uygulamalı derslerde alabilmektedir. *Okul Deneyimi* ve *Öğretmenlik Uygulamalarının* da son sınıfta olması gerekli edinilmiş bilgi ve deneyimlerin kullanımı ve düzeltilmesi için yeterli değildir.

Sonuç

Araştırmada ulaşılan sonuçlara göre; Türkçe öğretmeni adaylarının sözlü iletişim yeterlikleri fiziki boyutuna yönelik genel ortalamalarının $X= 1,80$ ve sözlü iletişim yeterlikleri bilişsel boyutuna yönelik genel ortalamalarının ise $X= 1,86$ olduğu belirlenmiştir. Ulaşılan bulgular, Türkçe öğretmeni adaylarının sözlü iletişim yeterliklerinin genel olarak ortalamanın üstünde olduğunu göstermektedir.

Türkçe öğretmeni adaylarının sözlü iletişim yeterliklerinde cinsiyet değişkenine göre kadın öğretmen adayları lehine anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir ($t: 3,503; p<0,05$).

Ayrıca Türkçe öğretmeni adaylarının sözlü iletişim yeterliklerinde sınıf değişkenine göre son sınıfta okuyan öğretmen adayları lehine anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir (t: 8,784; p<0,05).

Ulaşılan bulgular, Türkçe öğretmeni adaylarının genel olarak yeterli düzeyde sözlü iletişim yeterliğine sahip olduğunu ve öğrencileriyle sağlıklı iletişim kurabileceklerini göstermektedir. Ancak 2. sınıfta okuyan Türkçe öğretmeni adaylarının son sınıflarda okuyan adaylardan daha düşük seviyede olmaları öğretmenlik mesleğine yönelik uygulamalara katılmamalarına (Okullardaki öğretmenlik uygulamaları) bağlanabilir. Ancak daha genel anlamda öğretmen adaylarının sözlü ve yazılı anlatım becerilerine ilişkin yetersizlik algılarının; ortaöğretimde uygulamalı çalışmalara bol miktarda yer verilmemesinden; ÖSS sisteminde ve orta öğretim kurumlarında yapılan sınavlarda yalnız çoktan seçmeli test yönteminin kullanılmasından kaynaklandığı söylenebilir (Babacan, 2003). Türkçe öğretmenlerine aktif katılımı sağlayacak yöntem ve teknikler öğretilmelidir. Bu uygulamalarla Türkçe derslerinde iletişim ve etkileşimin sağlanması için uygun bir ortam oluşturulabilir. Dil öğretimi görevini üstlenecek olan Türkçe öğretmeni adaylarının sözlü ve yazılı iletişim becerilerinin çok iyi olması, hem bu becerileri öğretmek hem de örnek kullanımları öğrencilere gösterebilme açısından önemlidir. Öğretmen adaylarının iletişim becerilerine dair ulaşılan bulgular, ilgili literatürdeki bazı çalışmaların amaç ve sonuçları ile benzerlik göstermektedir (Öztürk, 1997; Arslantaş,1998; Güven ve Akyüz, 2001; Saracaloğlu, Silkü ve Özkütük, 2001; Pehlivan, 2005; Demirgüneş, 2006; Uçgun, 2009; Oğuz, 2009, Yelok ve Sallabaş, 2009).

Türkçe öğretmeni ve diğer branşlarda öğretmen yetiştirmede öğretmenlik uygulamalarının ders/kredi sayılarının artırılması, lisans döneminde alan eğitimine ve öğretimine yönelik uygulamalı derslerin sayısının artırılması eğitimde başarıyı yükseltecektir.

Kaynaklar

- Arslantaş, Y.(1998). *Sınıf Yönetiminde Öğretmen İletişim Becerilerine İlişkin Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi.
- Cüceloğlu, D. (2002). *İletişim Donanımları*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Babacan, M. (2003). “Türkçe Eğitimi Bölümü Öğrencilerinin Yazılı Anlatım 1 Dersi Sınav Cevap Kağıtları Ve Dönem Ödev Metinlerinde Görülen İfade Ve Yazım Yanlışları”. *Yaşadıkça Eğitim*, 79, 33-36.
- Demirel, Ö., Seferoğlu, S. ve Yağcı, E. (2001). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*. Ankara: PegemA Yay.
- Demirel, Ö. (2000). *Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme*, Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Demirgüneş, S. (2006). “Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesinde Okuyan Öğretmen Adaylarının Yazılı Anlatım Düzleminde Türkçeyi Kullanma Becerileri Üzerine Bir Araştırma”. *Ulusal Sınıf Öğretmenliği Kongresi (14-16 Nisan 2006) Ankara*. <http://www.usok.gazi.edu.tr/bildiri.doc> (Erişim tarihi: 17.07. 2008).
- Ergin, A. ve Birol, C. (2000). *Eğitimde İletişim*. Ankara: Anı Yayıncılık.

- Güçlü, N. (2001). *İletişim*. Ankara: Nobel Yay.
- Güçlü, N. (1998). “Sınıfta Etkili Öğrenci-Öğretmen İletişiminin Kurulması”. *G.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18 (2), 61-64.
- Güven, A. ve Akyüz, M. Y. (2001). “Öğretmen Adaylarının İletişim ve Problem Çözme Becerilerine İlişkin Görüşleri”. *Ege Eğitim Dergisi*, (1), 1: 13-22.
- Kavcar, Cahit, Oğuzkan, F., ve Sever, S. (2004). *Türkçe Öğretimi, Türkçe ve Sınıf Öğretmenleri İçin*, Ankara: Engin Yayınevi.
- Kılıçgil, E., Bilir, P., Özdiç, Ö., Eroğlu, K., Eroğlu, B.(2009). “İki Farklı Üniversitenin Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin İletişim Becerilerinin Değerlendirilmesi”, *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, VII(1).
- Kızılluluk, H. (2001). Sınıf Ortamında Öğretmen Öğrenci İletişiminin Yatay veya Dikey Olmasının Öğrenme Üzerindeki Etkileri, *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 25 (1), 151-159.
- Korkut, F.(1997). “Üniversite Öğrencilerinin İletişim Becerilerinin Değerlendirilmesi”, *IV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildirileri*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yay., 208-218.
- Oğuz, A. (2009). “Öğretmen Adaylarının Sözlü ve Yazılı Anlatım Becerilerine İlişkin Öz Yeterlik Algıları”. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, Güz, 8 (30), (018-042).
- Öztürk, A. (1997). “Öğretmen Adaylarının Sözel İletişim Becerilerini Ölçebilecek Gözlem Formunun Geliştirilmesi”, *4. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi*, 3, Eskişehir, 349-355.
- Pehlivan, Kevser B.(2005). “Öğretmen Adaylarının İletişim Becerisi Algıları Üzerine Bir Çalışma”. *İlköğretim-Online*, 4(2), 17-23, <http://ilkogretim-online.org.tr> (Erişim tarihi: 25.04.2010).
- Saracaloğlu, A.S., Silkü, A. ve Özkütük, N. (2001). “Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri”. *X. Eğitim Bilimleri Kongresi*, Haziran 2001. Bolu: Abant İzzet Baysal Üniv.
- Sever, S.(1998). “Dil ve İletişim”. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, C. 31, ss.51-66.
- Saraç, C. (2006). “Sözlü İletişim Becerileri Açısından Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi”. *Millî Eğitim Dergisi*, S.169. Ankara: Millî Basımevi.
- Sillars, S. (1997). *İletişim* (Çev. Nüzhet Akın). İstanbul: MEB Yayınları.
- Uçgun, D. (2009). “Yazılı Anlatımları Açısından Türkçe Öğretmeni Adaylarının Bilgi Ve Beceri Düzeylerine Yönelik Bir Değerlendirme”, *1. Uluslararası Türkiye Eğitim Araştırmaları Kongresi*, 1-3 Mayıs 2009.
- Yelok, V. S. ve M. Eyyüp S. (2009). “Öğretmen Adaylarının Sözlü Anlatım Dersine ve Sözlü Anlatıma Yönelik Tutumlarının Değerlendirilmesi”, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(3), 581-606.